

ПРОГНОЗУВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СЦЕНАРІЇВ

PREDICTION OF UKRAINE MACROECONOMIC DEVELOPMENT: SCENARIO ANALYSIS

У статті здійснено аналіз сценаріїв прогнозування макроекономічного розвитку України. У процесі дослідження виявлено короткострокові та довгострокові перспективи зміни основних макропоказників, визначено їх взаємозалежності, відповідність умовам, що склалися й можливість адаптації до змін, що відбуваються. Аналіз основних прогнозних показників економічного й соціального розвитку України здійснено за двома сценаріями: оптимістичним та песимістичним. Доведено, що відповідно до сучасних тенденцій розвитку соціально-економічної системи держави та з урахуванням необхідності дотримання визначених прогнозних сценаріїв розвитку необхідно змінювати підходи до макроекономічної політики з метою забезпечення соціально-економічного розвитку на засадах гомеостазису.

Ключові слова: розвиток, економічна система, рівновага, стійкість, гомеостазис.

В статті проведено аналіз сценаріїв прогнозування макроекономічного розвитку України. В процессе исследования выявлено краткосрочные и долгосрочные перспективы изменения основных макропоказателей, определены их взаимозависимости, соответствие условиям, которые сложились и возможность адаптации к происходящим изменениям. Анализ прогнозных показателей экономического и социального

развития Украины осуществлено по двум сценариям: оптимистическому и пессимистическому. Доказано, что в соответствии с современными тенденциями развития социально-экономической системы государства и с учетом необходимости соблюдения определенных прогнозных сценариев развития необходимо менять подходы к макроекономической политике с целью обеспечения социально-экономического развития на основе гомеостазиса.

Ключевые слова: развитие, экономическая система, равновесие, устойчивость, гомеостазис.

The article analyzes scenario prediction macroeconomic development of Ukraine. The study identified short and long term prospects for changes in key macroeconomic indicators, defined by their interdependence, matching the circumstances and the possibility of adapting to the changes taking place. Analysis of key forecast indicators of economic and social development of Ukraine carried out two scenarios: optimistic and pessimistic. It is proved that under current trends in the socio-economic system of the state and with the respect of specified forecast scenarios need to change approaches to macroeconomic policy for the socio-economic development on the basis of homeostasis.

Keywords: development, economic system, balance, stability, homeostasis.

УДК 330.366 [341.1]

Штулер І.Ю.

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Національна академія управління

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси та вступ України до СОТ зумовили зростання відкритості національної економіки, посилення впливу міжнародної конкуренції, зміни попиту та пропозиції на внутрішніх ринках сировини та продукції, підвищення вразливості від дії кризових явищ не лише суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, але кожного підприємства. Високий рівень відкритості та незахищеність внутрішніх суб'єктів господарської діяльності поруч із появою нових викликів у сфері військового, політичного та соціального протистояння спричиняють виникнення додаткових загроз та викликів для національної економіки. Існуючий стан економіки України не надає впевненості в реалізації політики розвитку чи стійкого зростання. Важливим виступає потреба у прогнозуванні сценаріїв макроекономічного розвитку країни, котрі сприятимуть розробці гомеостатичного механізму розвитку національної економічної системи.

Основою для вирішення поставленого завдання є дослідження та аналіз сценаріїв економічного й соціального розвитку України та еволюційних змін у структурі національного господарства.

Метою статті є дослідження оптимістичного та песимістичного сценаріїв економічного й соціаль-

ного розвитку України для визначення пріоритетів державної політики в забезпеченні гомеостатичного механізму розвитку національної економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед вчених, які займалися вивченням проблем соціально-економічного розвитку, державного регулювання соціально-економічними процесами, структурних змін в народному господарстві, можна виділити таких авторів, як: В. Гальчинського, В. Геєця, Я. Дьяченка, М. Ермошенка, С. Єрохіна, Т. Єфименко, Я. Жаліла. Серед українських учених, які внесли свій вклад у формування теоретичного і практичного базису дослідження соціально-економічного розвитку національного господарства та економічного потенціалу, присвячено праці відомих вітчизняних учених: Т.Ковальчука, В.Черняка, В.Шевчука та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досі залишаються невирішеними питання, що полягають у здійсненні стратегічного порівняльного аналізу оптимістичного та песимістичного сценаріїв економічного й соціального розвитку України.

Вклад основного матеріалу. Кабінетом Міністрів України в серпні 2015 року були затвер-

джені основні прогнозні показники економічного та соціального розвитку України на 2017–2019 рр. [1]. Постановою КМУ передбачається та прогнозується, що Україна буде розвиватися за одним з двох визначених сценаріїв.

У таблиці 1 наведено основні прогнозні макропоказники економічного й соціального розвитку України на 2017–2019 рр. Аналіз наведених у табл. 1 даних свідчать про те, що прогнозні сценарії розвитку є доволі обережними. Передбачається зростання споживчих цін (в діапазоні 10,4–12,6% до попереднього року), середньомісячна заробітна плата складе 3,7–0,7% від її рівня 2016 р. Прогнозується зростання рівня безробіття до 9,2–10,2%. Очікується незначне зростання ВВП.

На 2017–2019 рр. передбачено сценарії розвитку, які також складно назвати оптимістичними. Так передбачається уповільнення темпу приросту споживчих цін, незначне зростання рівня безробіття. Але лише за умов відносно найоптимістичнішого першого сценарію передбачено несуттєве (на 4,6%) зростання середньомісячної заробітної плати аж у 2019 р. відносно від'ємного рівня порівняльної бази 2016 р.

У 2018 р. передбачуване зростання середньомісячної заробітної плати на 4% і на 2,2% згідно першого і другого сценарію розвитку не вирішує проблем забезпечення потреб розвитку людини та відтворення трудових ресурсів потенціалу країни. Прогнозування зростання ВВП у 2018–2019 рр. (згідно першого сценарію та другого сценаріїв) у діапазоні 3–4% можна назвати провальним.

Без більш активного впровадження трансформаційних реформ на державному рівні важко досягти бажаних позитивних результатів. Завдання України полягає в тому, що повинна припинитися війна на Донбасі, на відбудову зруйнованого краю слід інвестувати мільярди доларів, можливо це за умов боротьби з корупцією і розкраданням. Та це все складові елементи розвитку України за варіантом, що передбачений більш оптимістичним сценарієм.

Розпочате в кінці 2012 р. скорочення промислового виробництва, ускладнилося зупинкою промислових потужностей Луганської та Донецької областей, де була розташована більшість підприємств машинобудування, металургії, хімічної промисловості, а також через труднощі на російському ринку збуту. У 2015 р. значна частка у скороченні зовнішньоторговельних операцій України припадала на країни СНД, зокрема – на Російську Федерацію. Загальний обсяг експорту товарів та послуг до Росії 2014 р. скоротився на 33,7%. У 2015–2016 рр. український експорт скорочувався більш швидкими темпами, що обумовлено обмеженнями, накладеними Росією і Україною на взаємну торгівлю та реалізацію товарів.

Залежність України від імпортичних енергоносіїв та відсутність можливостей швидкої диверсифікації енергоресурсів спонукає підприємницький сектор «включити» режим жорсткої економії, а це ланцюговою реакцією призведе до скорочення виробництва. Для промислових підприємств дефіцит газу та зростання цін на нього, а також зниження світових цін на продукцію виробництва є передумовами згорання обсягів випуску продукції або переведення підприємства на менше використання власних потужностей [4]. У короткостроковій перспективі це позначиться на зменшенні бюджетних та валютних надходжень, а у довгостроковій перспективі призведе до підвищення рівня безробіття, скорочення рівня економічного зростання країни.

У короткостроковій перспективі не варто сподіватись на швидке відновлення промислового виробництва. Складність процесу відновлення попередніх обсягів виробництва підсилюється знеціненням національної валюти, відчуженням значної частки експорто-орієнтованих підприємств Донбасу, також жоден інвестор не ризикне вкласти додаткові кредитні та інвестиційні ресурси у вітчизняні підприємства в період здійснення воєнних дій, не зважаючи на покращення цінової конкурентоспроможності.

Відновлення надходжень інвестиційних коштів можна очікувати після закінчення воєнних дій на сході України. За оптимістичним сценарієм розвитку та за умови проведення трансформаційних реформ отримані від інвесторів кошти спрямуватимуться на відбудову зруйнованих підприємств. Їх відбудова відбуватиметься із застосуванням новітніх технологій, а отже, і продукція випускатиметься більш конкурентоспроможною та високотехнологічною.

Однак, високий ступінь ризику та відсутність гарантій для інвесторів щодо вкладених ними коштів є додатковими чинниками стримування економічного розвитку України [7]. Стандарти інвестування формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, які для України характеризуються, як негативні. Значні відкличання коштів з депозитних рахунків, націоналізація «Приватбанку», що теж викликала панічні настрої у суспільстві, та в цілому негативна реакція вкладників на погіршення економічної ситуації у країні не сприяють зниженню ставок по кредитах та не роблять їх доступнішими для бізнесу.

Висновки. Спад ВВП протягом останніх років є цілком закономірним та природним для процесів, що відбуваються в нашій країні. Проте, очікувати в короткостроковій перспективі на швидку переорієнтацію на ринок країн ЄС не вдасться так швидко, як би хотілося. Обумовлено це кількома причинами:

– зупинка заводів машинобудівної та металургійної галузей на Донбасі;

**Основні прогнозні макропоказники економічного й соціального розвитку України
на 2017–2019 рр.**

	Найменування показника	Роки (прогноз)					
		2017		2018		2019	
		Сценарій 1	Сценарій 2	Сценарій 1	Сценарій 2	Сценарій 1	Сценарій 2
1	ВВП номінальний, млрд грн	2572,1	2536,8	2888,1	2854,6	3183,1	3154,6
	відсотків до попереднього року	103,5	101	104	103	104	103
2	Індекс споживчих цін:						
	у середньому до попереднього року, відсотків	110,4	112,6	107,5	109,2	105,5	107
	грудень до грудня попереднього року, %	108,1	110,3	105,5	107,6	105,2	105,8
3	Індекс цін виробників промислової продукції (грудень до грудня попереднього року), %	108,5	111,1	105,9	106,7	104,7	105,3
4	Прибуток прибуткових підприємств, млрд. гривень	538,2	457,3	626,8	556,6	707,5	630,9
5	Фонд оплати праці найманих працівників і грошового забезпечення військовослужбовців, млрд. гривень	662,1	648,1	731,7	710,3	795,7	769,4
6	Середньомісячна заробітна плата працівників, брутто:						
	номінальна, гривень	5563	5469	6220	6105	6867	6713
7	номінальна, скоригована на індекс споживчих цін, відсотків до попереднього року	103,7	100,7	104	102,2	104,6	102,8
8	Кількість зайнятих економічною діяльністю у віці 15–70 років, млн. осіб	18,2	18	18,5	18,2	18,6	18,4
9	Рівень безробіття населення у віці 15–70 років за методологією Міжнародної організації праці, відсотків до економічно активного населення відповідного віку	9,2	10,2	8,4	9,5	7,7	9
10	Продуктивність праці, відсотків до попереднього року	101,8	100,1	102,3	101,7	103,4	101,9
11	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн. доларів США	-1991	-1104	-2461	-1283	-3269	-1639
12	Експорт товарів і послуг:						
	млн. доларів США	60 062	56 937	67 162	62 940	74 570	69 780
	відсотків до попереднього року	111,5	109,1	111,8	110,5	111	110,9

– невизначеність з періодом та вартістю відновлення діяльності підприємств на окупованих територіях;

– інертність більшості товаровиробників у пошуку додаткових ринків збуту, обумовлених відсутністю інформації та небажанням до прояву конкретних дій;

– необхідністю сертифікації українських товарів згідно європейських стандартів.

Входження України на ринок країн ЄС надасть вітчизняним товаровиробникам базу для розширення експортної діяльності та допоможе їм компенсувати збитки від втрати російського ринку лише в середньостроковій перспективі. Ключову роль тут може відіграти девальвована національна валюта, однак доходи отримані від експорту та від курсових різниць нівелюються падінням загального обсягу експорту.

Задекларовані реформи наразі мають декларативний характер. Позитивних результатів макроекономічного розвитку можна досягти за умов реалізації політичної волі, ефективних державних рішень, реалізації цілеспрямованих тактичних напрямів соціально-економічного розвитку, що визначені в загальній стратегії розвитку України, що надасть можливість зняти соціальну напругу в суспільстві та забезпечить сталий соціально-економічний розвиток.

Відповідно до сучасних тенденцій розвитку соціально-економічної системи держави та з урахуванням необхідності дотримання визначених прогнозних сценаріїв розвитку необхідно змінювати підходи до макроекономічної політики з метою забезпечення соціально-економічного розвитку на засадах гомеостазису.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 558 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017-2019 роки».

2. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

3. Жаліло Я.А. Внутрішній ринок України як рушій економічного зростання / Я.А. Жаліло // Безпека економічних трансформацій : матеріали 8-го

засідання «круглого столу» (22 груд. 1999 р.). – Київ, 2000. – С. 7.

4. Новак А.Я. Як підняти українську економіку : [монографія] / А.Я. Новак. – [2-ге вид.]. – Київ : Гнозис, 2007. – 344 с.

5. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: наук. монографія/ наук.ред. М.М. Ермошенко, С.А.Єрохін. – К.: НАУ, 2008. – 216 с.

6. Післякризовий розвиток економіки України : засади стратегії модернізації / [кер. авт. кол. Жаліло Я.А.]. – Київ : НІСД, 2011. – 66 с.

7. Петровська О.С. Сучасна модель економічного розвитку національної економіки / О.С. Петровська // Економічна теорія. – 2008. – №1. – С. 30–40.

8. Шевчук В.Я. Формування інноваційної моделі сталого розвитку України в посткризовий період: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html/>. – Заголовок з екрана.

REFERENCES:

1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2015 r. # 558 "Pro skhvalennia Prohnozu ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2016 rik ta osnovnykh makropokaznykiv ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2017-2019 roky".

2. Heiets V.M. Innovatsiini perspektyvy Ukrainy: monohrafiia / V.M. Heiets, V.P. Semynozhenko. – Kharkiv: Konstanta, 2006. – 272s.

3. Zhalilo Ya. A. Vnutrishnii rynek Ukrainy yak rushii ekonomichnoho zrostannia / Ya. A. Zhalilo // Bezpeka ekonomichnykh transformatsii : materialy 8-ho zasidannia «kruhloho stolu» (22 hrud. 1999 r.). – Kyiv, 2000. – S. 7.

4. Novak A. Ya. Yak pidniaty ukrainsku ekonomiku : [monohrafiia] / A. Ya. Novak. – [2-he vyd.]. – Kyiv : Hnozis, 2007. – 344 s.

5. Orhanizatsiino-ekonomichni aspekty innovatsiinoho onovlennia natsionalnoho hospodarstva: nauk. monohrafiia/ nauk.red. M.M. Yermoshenko, S.A.Yerokhin. – K.: NAU, 2008. – 216 s.

6. Pisiakryzovyi rozvytok ekonomiky Ukrainy : zasady stratehii modernizatsii / [ker. avt. kol. Zhalilo Ya. A.]. – Kyiv : NISD, 2011. – 66 s.

7. Petrovska O. S. Suchasna model ekonomichnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky / O. S. Petrovska // Ekonomichna teoriia. – 2008. – #1. – S. 30–40.

8. Shevchuk V.Ya. Formuvannia innovatsiinoi modeli staloho rozvytku Ukrainy v postkryzovyi period: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : // <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html/>. – Zaholovok z ekrana.